

297-92 / KDT-D

TÜRKİYE DİYANET VAKFI YAYINLARI / 172

İSLÂM'DA İNSAN MODELİ
ve
HZ. PEYGAMBER ÖRNEĞİ
(Kutlu Doğum Haftası : 1993)

ANKARA 1995

HZ. PEYGAMBER'İN ÖRNEKLİĞİ VE CİHANŞÜMÛL PEYGAMBERLİĞİ

Doç. Dr. Abdullah AYDINLI

Kâinattaki her yaratığın kendisine göre bir veya birçok kabiliyeti vardır. Bu kabiliyetlerin boş yere verildiği düşünülemez. Bu abesle iştigal olur. Her yaratıktaki kabiliyet tabii olarak, lisân-ı haliyle kendisine bir görev, bir yükümlülük ister.

Yaratıklar içinde kabiliyetlerle en çok donatılmış olan da insandır. Bu kabiliyetler ona niçin verilmiştir? Bu soruya tarih boyunca çok değişik cevaplar verilmiştir. Hayatı hayvanî seviyede gören insandan, düşünce ve mâneviyatın doruklarında bulunan insana kadar herkes bu konuda kendince bir şeyler söylemiştir... Böylece kabiliyetlerin boşa verilmemesi hususunda tüm insanlarda âdeta görüş birliği vardır, denebilir. İhtilâf, bu kabiliyetlerin verilmiş gayesi hususundaki görüşlerde ortaya çıkmaktadır.

Tarih boyunca alim, filozof, şair, hükümdar vs. pek çok kimse insanın mükellefiyetleri hususundaki görüşleriyle ortaya çıkmış ve kendisine uyulmasını, kendisinin örnek alınmasını istemiştir. Ancak tarih şahittir ki, bunlardan hiçbiri insanı, maddesi ve mânâsıyla uzun süreli olarak tatmin edememiştir. Sözkonusu bu görüşlerde; söylenenlerin yaşanmaması veya yaşanamaz olması, maddenin ve mânânın ihmali, fitrata aykırılık gibi noksanlıklar görülmüştür.

Kur'an-ı Kerim de bazı âyetlerinde insanın başıboş bırakılmayacağını belirtir (Bkz. Ankebût sûresi, 2; Kıyâmet sûresi, 36). Bazı âyetler ise sözkonusu bu kabiliyetlerin verilmiş gayesine ışık tutarlar. Zâriyât sûresindeki 56. âyette insanın "ibadet: kulluk" için yaratıldığı açıklanırken, Ahzâb sûresinin 72. âyetinde insanın "emânet" denilen bir yükü üstlendiği görülmektedir. Bu "yüklenme", kulluk için yaratılmış olan insanın, kabiliyetleriyle üstlendiği "emânet"i yapabileceği şeklinde anlaşılabilir.

İnsanın, kabiliyetlerinin karşılığında tabii olarak üstlendiği bu "emânet" in açıklanması (beyanı) için yüce Allah, son peygamber Hz. Muhammed'e -sallallahu aleyhi ve sellem- gelinceye kadar her topluma

elçiler göndermiştir (Bkz. Fâtır sûresi, 24; Ra'd sûresi, 7). Yüce Allah'ın insanlar arasından seçerek görevlendirdiği bu insanlar, getirdikleri açıklamalarla insanın iki temel yönüne, madde ve mânâsına dengeli bir şekilde hitap etmişlerdir. Açıklamaların kaynağı, insana şahdamarından daha yakın olan yüce Allah (bkz. Kaf sûresi, 16) olduğu için de, kendilerine uyanların her türlü ihtiyaçlarını gidermede başarılı olmuşlardır. Böylece insanlık, âdeta ayrı sınıflarda eğitime tabi tutulan okul öğrencileri gibi, ayrı toplumlar halinde ayrı peygamberlerin eğitiminden geçmiş ve nihayet, belli bir eğitim seviyesine ulaşan insanlığa son (Bkz. Ahzâb sûresi, 40) ve cihanşümûl (Bkz. Sebe' sûresi, 28; Enbiyâ sûresi, 107) peygamber olarak Hz. Muhammed gönderilmiştir.

Hz. Peygamber, insanlığın nefes alamayacak kadar ilâhî soluktan yoksun olduğu bir dönemde gelmiş ve en güzel örnek olmuştur (Bkz. Ahzâb sûresi, 21). Hz. Peygamber, kıyamete kadar da müslümanların en güzel örneği olacaktır. Şu bir hakikattir ki Hz. Peygamber bunun için gerekli şartlarla donatılmıştı. Şöyleki; daima örnek alınacak bir insanın şu vasıfları taşıması gerekir:

- a) Hayatı tam olarak bilinmeli;
- b) Hayatta karşılaşılabilecek belli başlı durumlarda örnekler vermeli;
- c) Söyledikleri insan fitratına uygun ve yararlı olmalı;
- d) Söylediklerini tatbik etmiş olmalı.

Bu vasıfların hepsini şahsında bihakkın toplamış olan sadece Hz. Peygamber'dir. Çünkü o son peygamberdir.

Hz. Peygamber'i Kur'an-ı Kerim ve hadislerden çok teferruatlı bir şekilde tanıma imkânına sahibiz. Kur'an-ı Kerim'in, Hz. Peygamber'i birçok yönleriyle tanıtmasının yanında sahâbe-i kirâm da Hz. Peygamber'i hazarda ve seferde, her yerde âdeta bir gölge gibi takip etmiş, onu, başlarında bir kuş varmış da hareket etseler uçacakmış gibi pürdikkatle dinlemiş ve gördüklerini, duyduklarını kendilerinden sonrakilere aktarmışlardır. Onların bu husustaki tespitlerinin boyutlarını görmek için ilgili kitapların, meselâ Tirmizî'nin Şemâil'i ile Kadı İyâz'ın Şifâ'sının fihristlerine bakmak bile yeterlidir. Aynı husus, İbn Hibbân'ın tespitiyle, dört rekâth bir namaz için Resûlullah'dan -sallallahu aleyhi ve sellem- altıyüz sünnetin nakledilmiş olması vakıyasıyla da ortaya konabilir. Gerçekten kıyamete kadar örnek alınacak bir hayat da böyle mufassal nakledilmiş olmalıdır.

Hz. Peygamber Őu dųnya hayatının her hâlini de âdeta örnekl teşkil etsin, numûne olsun diye yaşamıştır. Onun hayatında Őu dųnya hayatının bųtųn iniŐ ve çıkıŐları vardır: Evinin geĉimini sađlayan bir aile reisi, bir koca, bir baba, bir dede, bųtųn insanların hidâyetini dųŐųnen bir peygamber, dostlarıyla sohbet eden bir dost, İslâm dųŐmanlarıyla cihad eden bir mųcahid, Mekke mųŐriklerinin zulųmlerine marųz kalan bir mazlųm, zamanın imparatorlarına ųltimatom veren bir devlet baŐkanı, zaman zaman muzaffer veya mađlųb olan bir komutan, yarıŐmalarda kazanan veya kaybeden bir sporcu, bir ųđretmen, bir ųđrenci, bir ųksųz, bir genĉ, bir gųĉmen, bir kadı, bir ĉiftlik sahibi, ųzųlen, sevinen bir insan... Hz. Peygamber bųtųn bu hallerde en gųzel örnekleri sergilemiŐti. Onun bu örnek yaŐayıŐı gųnųlleri fethediyordu. Adıyy b. Hatim, bir cihad hazırlıđındayken Hz. Peygamber'de gųrdųđų gųzel tavırlar ųzerine mųslųman olduđunu anlatır. Hz. Peygamber, peygamberlik ųncesi hayatında da gųzel davranıŐlar sergilemiŐti. Bu hususu Hz. Hatice'nin ilk vahiy sonrasında Hz. Peygamber'i teselli ederken sųylediđi sųzlerde gųrebiliriz (Bkz. Buhârî, Bed'u'l-Vahy, 3). Kur'an-ı Kerim'de bu durumu te'yid etmektedir (Bkz. En'âm sųresi, 33).

Hz. Peygamber'in tebliğ ettiği hususların insan fıtratına uygunluk ve yararlılıkları asırların tecrųbeleriyle sabit olup bunların kıymeti her geĉen gųn daha iyi anlaŐılmaktadır.

Hz. Peygamber'in tebliđinin en mųhim hususiyetlerinden birisi, onun, getirdiklerini bizzat kendisinin uygulamıŐ olmasıdır. Hatta ĉok bilinen bir husustur ki, Hz. Peygamber'in, tųm mų'minlerin muhatap olduđu mųkellefiyetlere ilâveten bazı Őahsî mųkellefiyetleri de vardı.

Bųtųn bunlardan ĉıkan netice Őudur: Hz. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- kıyamete kadar bųtųn insanlıđın peygamberi ve bilhas- sa da mų'minlerin numûne-i imtisâlleridir.